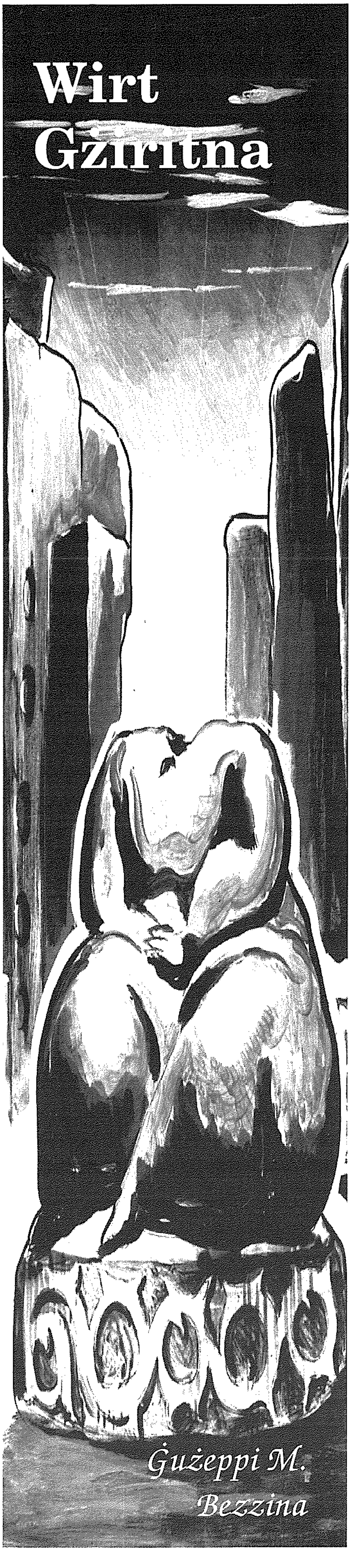

IL-MUŻEW TA' L-ISTORJA NATURALI

(Il-Ħames Parti)

IL-ĦAJJA FIL-BAĦAR

Wara l-aħħar artikli li ktibt dwar l-oriġini tal-bniedem, artikli li nispera li ġew mifhuma tajjeb minn dawk li kellhom l-interess li jaqrawhom, issa ser nibda nġib tagħrif miġbur dwar il-ħajja li tinsab fil-baħar, sezzjoni li qiegħda fis-sular t'isfel tal-Mużew ta' l-Istorja Naturali. F'din il-parti insibu ħut, molluski, ekinodermi, krustaċi u ħlejjaq oħra. F'din il-ħarġa ser nagħtu daqqa t'għajn lejn il-ħut.

Il-Ħut

Il-ħut kollu jgħix fl-ilma u jgħix kemm fil-baħar mielaħ kif ukoll fl-ilma ħelu madwar id-dinja kollha. Il-ħut huma maqsuma f'żewġ klassijiet: ħut għadmi (*Osteichthyes*) u ħut kartilaġinuż (*Chondrichthyes*). Minbarra dawn teżisti klassi oħra ta' vertebrati, u li hemm min jikklassifikahom mal-ħut, din hija l-Klassi *Agnatha*. Biex insejħulhom hekk huma ħut bla xedaq, bħal Buwaħħal. Dawn għandhom ħalq biex jerdgħu u jgħixu ħajja ta' parassiti, jgħixu minn fuq dahar ħlejjaq oħra. Huma għamla ta' ħlejjaq aktar primittivi mill-ħut l-oħra. Madwar 20,000 speċi differenti ta' ħut jinsabu jimlew l-ibħra u l-oċejani kif ukoll l-għadajjar tad-dinja tagħna, dan jammonta għal madwar 40% tal-vertibrati - l-annimali kollha li għandhom is-sinsla tad-dahar.

Il-ħut għadmi

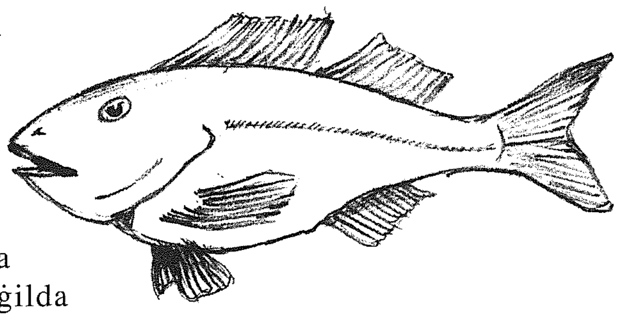

Il-ħut għadmi għandu skeletru ta' għadam veru iebes, kif ukoll ras iebsa li hija mgħottija b'ġilda b'saħħitha mwaħħla magħha. Il-ftuħ tal-garġi huma mgħottijin b'għatu iebes. Il-pinen tad-denb huma bħal xulxin u ndaqs. Fl-ibħra ta' madwar il-Gżejjer Maltin ġew misjuba mal-85 familja b'xi 240 speċi. Fid-dinja kollha din hija l-akbar klassi ta' ħut.

Il-ħut kartilaġinuż

Mill-ħut kartilaġinuż jinstabu madwar 20 familja b'xi 50 speċi fl-ibħra Maltin. Dan il-ħut huwa differenti mill-ħut għadmi għax għandu għadmu magħmul minn kartilaġni jew kif nafuha aħna, qarquċa, li kultant hija msaħħa minn sustanzi tal-kalċju. Dan jagħmel il-ġisem ta' din il-klassi ta' ħut flessibbli ħafna. Il-ġilda tagħhom hija ħarxa ħafna għax hija miksija bi qxur jew skwami

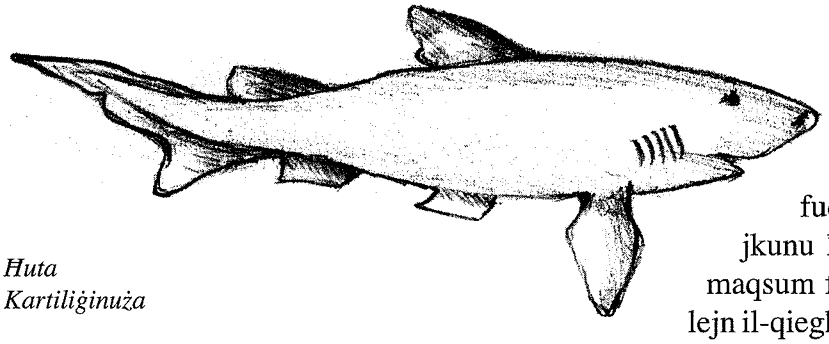

Ħuta Kartiliġinuża

rqaq mitfugħin lura. Id-denb huwa maqsum f'żewġ ponot, bil-ponta ta' fuq itwal minn ta' taħt. Bħala eżempju nieħdu l-kelb il-baħar u r-rajja.

Naturalment jeżistu speċi li jgħixu fil-baħar baxx qrib il-wiċċ u dawn imsejħa ħut tal-wiċċ u hemm dawk li jgħixu fil-fond imsejħa ħut tal-qiegħ. Insibu dawk li ħajjithom jgħixuha qalb il-blat u s-sikek u dawk li jżommu fil-miftuħ. Il-ħut jadatta ruħu għad-diversi ambjenti li jinstabu fil-baħar immens.

In-nifs

Il-ħut għandu l-garġi qrib ir-ras biex jibdel l-ilma li jidħol mill-ħalq f'ossiġnu u wara jarmi d-dijossidu tal-karbonju mill-ftuħ li hemm wara r-ras ħdejn il-garġi. Organi speċjali fir-ras tal-ħut jagħmluha possibbli biex dawn il-ħlejjaq iħossu s-sens tas-smigħ. Bihom il-ħut iħoss il-vibrazzjoni tal-ħsejjes u t-tibdil fil-pressjoni tal-ilma.

Bħala regola ġenerali l-ħut tal-wiċċ għandhom għajnejhom fil-ġnub biex ikunu jistgħu jaraw madwarhom u dawk tal-qiegħ għandhom għajnejhom iktar 'il fuq fir-ras, biex ikunu jistgħu jħarsu fuqhom. Insibu ħafna kuluri varji fil-ħut, b'dawk tal-wiċċ ġeneralment griżi u blu skur u minn taħt bojod jew kulur il-fidda, b'hekk ma jkunx faċli li jintlemħu la minn fuq u lanqas minn isfel. Dawn aktarx li jkunu ħfief u għalhekk għandhom denbhom maqsum fi tnejn biex jaqdfu aktar, u rari jersqu lejn il-qiegħ. Il-biċċa l-kbira ta' dawn il-ħut ipassu bħall-Lampuka u t-Tonn.

Hemm dawk li jgħixu qalb il-blat, qrib il-qiegħ u qalb l-algi ħdejn ix-xtajtiet, bħall-iskorfon, it-tird u l-għarajjes. Dawn imbagħad huma mżejjna b'bosta kuluri. Peress li dawn huma tal-post u ma jiġrux ħafna minn post għal ieħor, in- natura tathom denb maqtugħ fid-dritt jew jiġi fit-tond.

It-tnissil tal-ħut

It-tnissil tal-ħut għadmi jsir billi r-raġel ixerred l-isperma fl-ilma fuq il-bajd li tkun biedet il-mara. Peress li ħafna mill-bajd jinqered minħabba li l-omm ma tieħux ħsiebu dan it-tip ta' ħut ibid eluf ta' bajd biex almenu jibqa' xi uħud minnhom li jiġu fertilizzati. Imbagħad insibu sistema differenti fil-klassi kartilaġinuża fejn ir-raġel jitfa' l-isperma direttament fil-mara, u din minn naħa tagħha tieħu ħsieb il-bjad ġo fiha sakemm jiżviluppaw f'embrijoni.

Uħud mill-ħut, bħat-tird ibiddlu saħansitra s-sess tagħhom. L-ewwel ikunu nisa b'ċerti kuluri u bil-mod il-mod jinbidlu f'irġiel u u jbiddlu l-kulur waqt li jkunu jikbru.

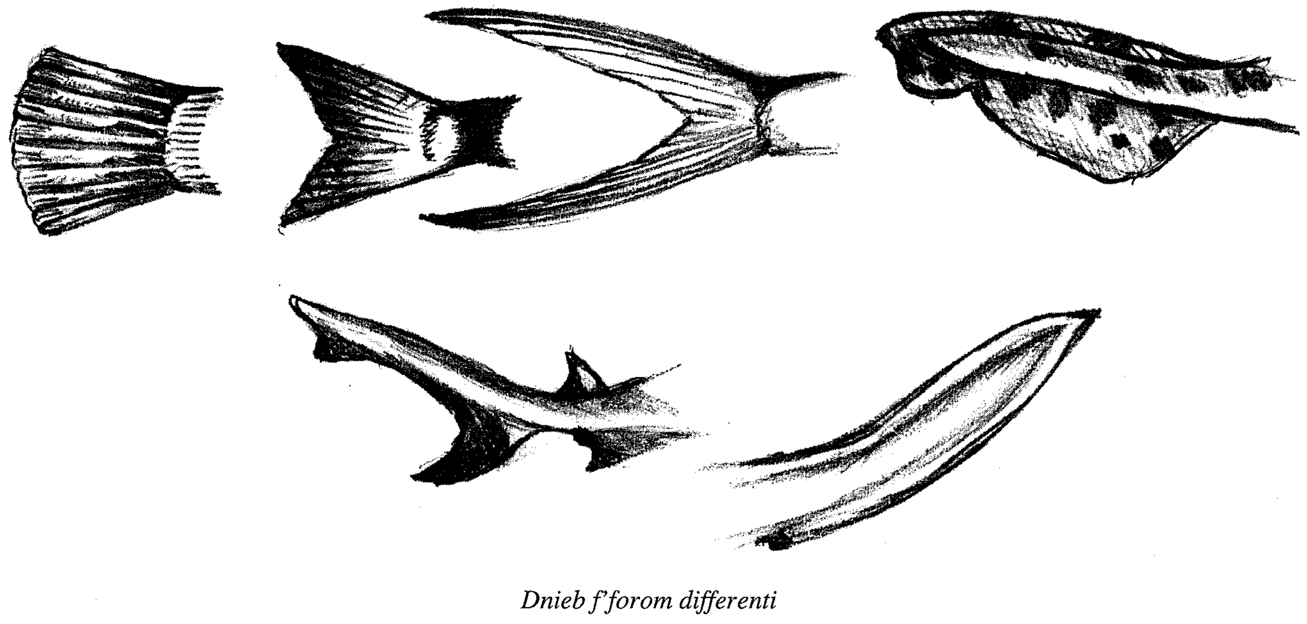

Dnieb f'forom differenti